

УДК 378:37.011.3-051+37.015.311

Фокуша О. М.

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ФАСИЛІТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Стаття висвітлює теоретичний аналіз наукових джерел із метою встановлення термінологічних меж феномена «фасилітаційна компетентність учителя». Спираючись на результати аналізу наукового фонду визначено, що: фасилітація в загальному вигляді є процесом допомоги та підтримки особистості в різноманітних ситуаціях міжособистісної взаємодії; педагогічна фасилітація є специфічним видом педагогічної діяльності вчителя, яка забезпечує гармонійне особистісне становлення учня, його повноцінну життєву самореалізацію та самоактуалізацію; фасилітаційне спілкування є видом педагогічної взаємодії, в результаті якої за певних умов здійснюється усвідомлений, інтенсивний і продуктивний саморозвиток усіх суб'єктів освітнього процесу. Узагальнюючи специфічні риси педагогічної фасилітації та професійні позиції вчителя як фасилітатора, автор визначає фасилітаційну компетентність як здатність та готовність педагога використовувати механізми та принципи педагогічної фасилітації в професійній діяльності – педагогічну підтримку особистісного становлення учнів та педагогічний супровід їх навчальних досягнень.

Ключові слова: фасилітація, педагогічна фасилітація, фасилітаційна взаємодія, фасилітаційне спілкування, фасилітаційна компетентність, майбутній вчитель.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що однією з провідних концепцій розвитку освіти в Україні є ідея гуманізації або «олюднення» освітнього процесу навчальних закладів усіх рівнів. Найголовніші завдання гуманізації освітнього простору пов'язані із забезпеченням належного рівня активності та самоактивності дитини, що сприяє розвитку її потенційних можливостей – як успадкованих, так і тих, що набуваються нею в процесі індивідуальної діяльності, у творчому оволодінні суспільними цінностями, в їх самостійній апробації, вдосконаленні, а водночас (за висловом Н. Носової [7]) у самозбагаченні та саморозвитку власних здібностей. Названі процеси увиразнює в професійній діяльності сучасного освітянина феномен «фасилітація» (в перекладі з англійської – допомога, сприяння, підтримка).

Методологічну основу розуміння феноменології фасилітації як способу упорядкування гуманістичних суб'єкт-суб'єктних відносин у системі становлення особистості закладено академіком Г. Баллом, науковцем-психологом О. Кондрашихіною та ін.; педагогічний контекст фасилітації вчителя як специфічного виду професійно-педагогічної діяльності розкрито в науковому доробку сучасних учених-педагогів (О. Галіцан, З. Курлянд, С. Коломійченко, О. Фісун та ін.); в психологічному аспекті науковці переважно послуговуються поняттями: «фасилітативність особи» (М. Казанжи), «фасилітуюча взаємодія» (О. Димова), «фасилітуюче спілкування» (О. Врублевська, В. Суміна). Термін «фасилітаційна компетентність» у вітчизняний науковий обіг увела дослідниця Т. Сорочан.

Мета статті полягає у висвітленні теоретичного підґрунтя проблеми формування фасилітаційної компетентності в майбутніх учителів.

Завдання дослідження: проаналізувати наукові джерела, в яких розглядається як феномен «фасилітація», так і специфіка застосування її провідних механізмів та принципів у професійній діяльності фахівців; уточнити поняття «фасилітація» та «педагогічна фасилітація»; схарактеризувати поняття «фасилітаційна компетентність учителя».

Виклад основного матеріалу статті слід розпочати з визначення основного поняття у довідковій літературі. В англійській мові термін «фасилітація» (facilitation) визначається як «полегшення, сприяння» [8]. У цьому контексті О. Галіцан зауважує, що дієслово facilitate поступово набуло значення «сприяти», а далі – «допомагати» та «підтримувати» [1].

Вперше описав та деталізував способи застосування механізмів фасилітації на межі психології та педагогіки К. Роджерс [11], використовуючи на заняттях спеціальних корекційних груп схему «емпатія– конгруентність– беззаперечне позитивне прийняття іншого», яку сучасною науковою мовою можна визначити як «емпатія– конгруентність– толерантність».

Дослідниця О. Кондрашихіна зосередила увагу на висвітленні поняття «фасилітаційний вплив» (або фасилітація), в діяльності психолога передбачає усунення (зменшення) негативних переживань, викликаних нестачею чогось, сприяння особистісному зростанню того, на кого спрямовується цей вплив, орієнтацію його на власний вибір, актуалізацію здатності до творчої адаптації, самозміни, розвитку [6]. Авторка розмірковує також над тим, що активність здійснення фасилітаційних впливів детермінується наявністю в суб'єкта спеціальних здібностей, властивостей, якостей. Вченою доведено, що здатність до фасилітаційних впливів є складною синтетичною системою особистісних характеристик, які, будучи детермінованими гуманістичними, духовними цінностями, дозволяють продуктивно сприяти просуванню комуніканта шляхом усунення негативних, дефіцитарних станів і переходу до особистісного зростання, підвищення рівня внутрішньої свободи [6, с. 56].

Як бачимо, здатність фахівця соціономічної сфери здійснювати фасилітаційний вплив на учнів (вихованців) є складним утворенням, а успішність здійснення фасилітаційної дії на пряму залежить від суб'єктних властивостей спеціаліста.

Педагогічний контекст фасилітації досліджувала в наукових напрацюваннях А. Гельбак [2], стверджуючи, що фасилітація в роботі вчителя напряму пов'язана з гуманізацією всієї системи відносин в освітньому просторі навчального закладу. Авторка зауважувала, що традиційне навчання робить акцент на набутті учнем знань, що передає вчитель у готовому вигляді, а гуманістичне навчання прагне виробити в учневі внутрішню потребу в знаннях та самоосвіті. Демократизація відносин між учасниками навчально-виховного процесу сприяє формуванню суб'єкт-суб'єктних відносин, де учень виступає в ролі замовника знань, умінь і навичок. Головна перевага недирективної системи навчання, продовжує науковець, в основу якої покладено суб'єкт-суб'єктну педагогічну взаємодію й діалогічність, над традиційною полягає в тому, що специфічна позиція педагога, спрямована на ненасилля, довіру, взаєморозуміння, співпереживання, взаємодопомогу сприяє розвитку аналогічної поведінки в дітей. Тобто комунікативна модель, яку задає вчитель, сприймається, переймається й засвоюється учнями [2, с. 113].

На думку А. Гельбак, одним із показників демократичного стилю суб'єкт-суб'єктної педагогічної взаємодії є фасилітація педагогічного процесу. Водночас створення фасилітатором атмосфери прийняття, довіри, безпеки, сприяння зростанню групової згуртованості й формуванню колективного суб'єкта і, одночасно, – конструювання ситуацій невизначеності, яка є могутнім джерелом дестабілізації в групі, свідчить про суперечливий характер психолого-педагогічного управління груповим процесом. У зв'язку із цим фасилітатор виконує як функцію полегшення комунікації, так і функцію провокації зіткнення [2, с. 21].

Суголосну думку висловлює О. Галіцян, наголошуючи, що для здійснення педагогічної фасилітації важливими є, передусім, особистісні доміанти вчителя як фасилітатора. Дослідницею доведено, що педагогічна фасилітація надає можливість досягти такої взаємодії з учнем, яка буде підтримувати в дитині прагнення до самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку, допомагати в усвідомленні себе як самоцінності, налаштовувати на особистісне зростання та розвиток здібностей. Авторка також звертає увагу на те, що ця взаємодія вирізняється виключно гуманістичним, діалогічним, суб'єкт-суб'єктним характером відносин. Здатність учителя забезпечувати таку взаємодію з учнем, здатність позитивно впливати, активізувати, стимулювати процес навчання та виховання, продовжує науковець, проявляється найбільш повно в його професійній діяльності [1, с. 13].

У сучасних науково-педагогічних джерелах фасилітація розглядається також у контексті специфічного виду педагогічного спілкування – фасилітаційного спілкування в освітньому процесі. Своєрідністю фасилітаційного спілкування є тлумачення її як педагогічної дії. Відтак фасилітаційне спілкування є видом педагогічної взаємодії, в ході й у результаті якої за певних умов здійснюється усвідомлений, інтенсивний й продуктивний саморозвиток усіх суб'єктів освітнього процесу.

Дослідниця С. Коломійченко фасилітаційне спілкування визначає як вид гуманістичної педагогічної взаємодії вчителя й учнів, що ґрунтується на суб'єкт-суб'єктних відносинах взаємоприйняття, взаємоповаги, співпереживання, толерантності, надання допомоги, сприяння [4].

Продуктивні в контексті нашого дослідження наукові роздуми авторка розпочинає з констатації того, що у світовій філософській і психологічній науці склалися підходи, що пояснюють джерела потреби людини у фасилітаційному спілкуванні. До них дослідники відносять інтенціональність як активність і предметність пізнання, спрямованість акту сприйняття й пізнання в цілому; інтерактивність як спеціальну організовану пізнавальну діяльність, що має яскраво виражену соціальну спрямованість, визнання розмаїття індивідуальних відмінностей при спільності потенційних прагнень. Ці підходи підкреслюють власне соціальність природи людини. Знайшла своє висвітлення в різних галузях філософії й психології, продовжує С. Коломійченко, ідея фасилітаційного спілкування як «надихаючого», тобто такого, що забезпечує вплив однієї людини на іншу в плані саморозвитку, змін особистості. Таке спілкування має за результат активізацію прагнення людини діяти з актуалізованими в ній мотивами досягнення, компетентності, значущості для іншого й поваги до себе. Авторка зазначає також, що роль фасилітаційного спілкування, що здійснюється як глибинне, духовно-моральне саморозкриття особистісних потенціалів для процесів самореалізації, полягає в спрямуванні студента на максимальне розкриття власних творчих здібностей, на адекватну й гнучку поведінку, на виконання дій, що відповідають власним очікуванням і є значущими для інших [4, с. 67].

Принципово важливим в контексті нашого дослідження є те, що С. Коломійченко визначила компоненти готовності вчителя здійснювати фасилітаційне спілкування як педагогічну дію. Готовність до організації фасилітаційного спілкування, на думку С. Коломійченко, передбачає володіння студентами комунікативними вміннями (установлювати й підтримувати контакти; використовувати вербальні й невербальні засоби комунікації; орієнтуватися в партнерах по спілкуванню та в ситуації спілкування; забезпечувати зворотний зв'язок; знати й виконувати правила спілкування; забезпечувати ясність позицій учасників у конфліктній ситуації, уміння долати конфлікт), емпатійними (розуміти партнера, співпереживати йому; чути й зрозуміти іншого, відчувати його настрій, труднощі, з якими він стикається; надавати допомогу іншим і звертатися за допомогою; приймати інших), оцінно-рефлексивними (аналізувати ситуацію спілкування; контролювати власні емоції та поведінку; співвідносити себе, свої можливості й погляди з думками інших учасників спілкування; об'єктивно оцінювати результати спілкування; здійснювати корекцію власної поведінки, самоаналіз, самооцінку і самоспостереження, розвивати потребу в саморозвитку) [4, с. 73].

Дещо з інших позицій розглядає фасилітацію в професійній діяльності вчителя науковець О. Фісун [9]. Авторка зазначає, що з огляду на те, що освітній процес у школі є складною динамічною системою, яка поєднує в собі різні види взаємодій (між учителем і окремим учнем, між педагогом і групою школярів, учнів між собою, між учителями тощо), забезпечення фасилітації під час здійснення навчально-виховного процесу дозволяє створити особливі взаємовідносини між його суб'єктами, які допомагають кожному з них прийняти себе як унікальну цінність, сформувавши мотивацію до позитивних самозмін. Важливою передумовою становлення суб'єкт-суб'єктного підходу в шкільній освіті, розвитку гуманних і взаємошанобливих стосунків між усіма учасниками педагогічного процесу, на думку О. Фісун, є зміна професійної позиції вчителя. Поняття «позиція» науковець розкриває як складну, відносно усталену систему ставлень, установок, мотивів, цінностей людини, якими вона керується в процесі своєї життєдіяльності, що визначає положення індивідуума в статусно-рольовій внутрішньогруповій структурі [9, с. 386].

Спираючись на це, О. Фісун доведено, що фасилітуюча позиція вчителя є системою настанов, яка зумовлює визначення ним цілей професійної діяльності, власного місця в ній, вибір засобів, дій, методів оцінки отриманих результатів. У дослідженнях науковця з'ясовано, що основними ознаками педагогічної фасилітації є: 1) відкритість, ширість у виявленні вчителем своїх думок, поглядів, переконань; 2) сприйняття та прийняття кожної дитини як безумовної цінності, прояв поваги та толерантності до її інтересів, потреб, прагнень, упевненість у її широких можливостях; 3) демонстрація вчителем «емпатичного розуміння» дитини, здатність «подивитися» на внутрішній світ і поведінку учня мовби його очима; 4) стимулювання, ініціювання й заохочення саморозвитку й самовиховання учнів у процесі педагогічної діяльності [10, с. 179].

Отже, за О. Фісун, фасилітуюча позиція передбачає, що вчитель не намагається формувати особистостей з попередньо визначеними якостями, а допомагає їм саморозвиватися на основі врахування власних схильностей і прагнень, відпрацьовувати індивідуальний спосіб життя. Причому фасилітація для кожної дитини розбудовується на основі врахування її індивідуального досвіду, життєвих принципів, уподобань тощо [9, с. 389].

Виходячи з того, що підготовка майбутніх учителів у вищих педагогічних закладах освіти підпорядковується компетентнісній парадигмі функціонування вищої освіти в Україні, на нашу думку, здатність педагога здійснювати педагогічну фасилітацію системно на професійному рівні віддзеркалює феномен «фасилітаційна компетентність учителя».

У переважній більшості наукових досліджень професійна компетентність педагога тлумачиться як система професійних знань, умінь і навичок у поєднанні з мобільністю, критичністю мислення, саморефлексією, прагненням до безперервного професійного зростання [5].

Відповідно із цим фасилітаційна компетентність учителя може бути тлумачена як конструкт, який вміщує спеціальні знання щодо своєрідності фасилітаційної взаємодії з учнями, вміння застосовувати механізми педагогічної фасилітації (педагогічна підтримка, педагогічний супровід), прагнення вибудовувати суб'єкт-суб'єктні стосунки з доволішніми за принципами «емпатія–конгруентність–толерантність».

Спираючись на вищезазначене, робимо певні висновки.

Результати аналізу наукових напрацювань учених (О. Галіцан, А. Гельбак, С. Коломійченко, О. Фісун) дозволяють конкретизувати поняття «фасилітація» як вид педагогічної взаємодії, яка забезпечує усвідомлений, інтенсивний і продуктивний розвиток, саморозвиток її учасників і яка ставить за головну мету діяльності створення сприятливих передумов для реалізації внутрішніх сил кожної особистості. Основними характеристиками такої педагогічної взаємодії є взаємопізнання, взаєморозуміння, узгодженість спільних дій і взаємовплив між всіма учасниками освітнього процесу. У такому випадку процес трансляції від учителя вихованцям певних знань і цінностей перетворюється у вільний акт співробітництва, співтворчості, який активізує саморозвиток кожного суб'єкта, його повноцінну самореалізацію як особистості (за О. Фісун).

Поняття «педагогічна фасилітація» уточнюємо як специфічний вид педагогічної діяльності вчителя, яка має за мету допомагати учневі в усвідомленні себе як самоцінності; підтримувати її прагнення до саморозвитку, самореалізації, самовдосконалення; сприяти її особистісному зростанню, розкриттю здібностей, пізнавальних можливостей; актуалізувати ціннісне ставлення до людей, природи, національної культури, шляхом організації допомагаючого, гуманістичного, діалогічного, суб'єкт-суб'єктного спілкування; створення атмосфери безумовного прийняття, розуміння та довіри (за О. Галіцан).

Це дає підстави тлумачити фасилітаційну компетентність учителя як конструкт, що відображає можливості педагога використовувати весь потенціал та механізми педагогічної фасилітації – педагогічну підтримку особистісного зростання учня та педагогічний супровід його навчальних досягнень. Фасилітаційна компетентність учителя забезпечує взаємодію між учителем та учнем, яка базується на засадах гуманізму, полісуб'єктності, толерантності, дозволяє встановити зв'язок між загальноціннісними ідеалами української, зарубіжної педагогічної думки і сучасним станом педагогічної науки і практики, передбачає нагальний пошук способів і засобів гуманізації навчально-виховного процесу.

Перспективами подальших наукових розвідок у даному контексті є визначення компонентної структури фасилітаційної компетентності вчителя та педагогічних умов, що забезпечують її формування в студентів – майбутніх учителів.

Використана література:

1. Галіцан О. А. Формування педагогічної фасилітації майбутніх учителів у процесі навчання у вищому навчальному закладі: автореферат дис. канд. пед. наук / О. А. Галіцан // 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Одеса, 2010. – 21с.
2. Гельбак А. М. Розвиток комунікативних навичок підлітків засобами фасилітаційного впливу : дис. ... канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія / А. М. Гельбак. – ДВНЗ «Університет менеджменту освіти». – Київ, 2010. – 186 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – Київ : Либідь, 1997. – 375 с.
4. Коломійченко С. Ю. Підготовка майбутнього вчителя у вищих педагогічних навчальних закладах до організації фасилітаційного спілкування з учнями: дис. ... канд. пед. наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти / С. Ю. Коломійченко. – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, 2010. – 190 с.
5. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: Світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики) [Коллективна монографія] / Н. М. Бібік та ін.; під загальною редакцією О. В. Овчарук. – Київ : Видавництво «К.І.С.», 2004. – 112 с.
6. Кондрашихіна О. О. Формування здатності до фасилітаційних впливів у майбутніх практичних психологів: дис. ... канд. психол. наук за спеціальністю 19.00.07: «Педагогічна та вікова психологія». – Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України, Київ, 2004. – 170 с.
7. Носова Н. В. Готовність педагогів до реалізації фасилітаційної дії у навчально-виховному процесі // Проблеми загальної та педагогічної психології: Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. акад. С. Д. Максименка. Т. VIII, вип. 4. – К. 2006 – С. 258.
8. Современный словарь по педагогике / Сост. Е. С. Рапацевич. – Мн.: «Современное слово», 2001. – 928 с.
9. Фісун О. В. Реалізація ідей фасилітації в діяльності вчителя / О. В. Фісун // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць. – Запоріжжя : Запоріж. обл. ін-т післядипломної пед. освіти, Гуманіт. ун-т «ЗІДМУ», 2009. – Вип. 5(58). – С. 385–391.
10. Фісун О. В. Формування фасилітуючої позиції вчителя / О. В. Фісун // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: зб. наук. праць. – Умань : УДПУ імені Павла Тичини, 2009. – Вип. 31. – С. 178–181.
11. Rogers C. Freedom to learn: A view of what education might become. – Columbus, OH : Merrill, 1968. – P. 180.

References:

1. Halitsan O. A. (2010). Formuvannia pedahohichnoi fasylytatsii maibutnikh uchyteliv u protsesi navchannia u vishchomu navchalnomu zakladi [Forming pedagogical facilitation of future teachers in the process of studying at a higher educational institution]. Extended abstract of candidate's thesis. Odesa. 21s. [in Ukrainian]
2. Helbak A. M. (2010) Rozvytok komunikativnykh navychok pidlitkiv zasobamy fasylytatsiinoho vplyvu [Development of communicative skills of adolescents by means of facilitation influence]: dys. kand. psykhol. nauk za spetsialnistiu 19.00.07 – pedahohichna ta vikova psykholohiia. – DVNZ «Universytet menedzhmentu osvity». – (Extended abstract of candidate's thesis.) Kyiv. 186 s. [in Ukrainian]
3. Honcharenko S. U. (1997) Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. K.: Lybid. 375s. [in Ukrainian]
4. Kolomiichenko S. YU. (2010) Pidhotovka maibutnoho vchytelia u vishchyykh pedahohichnykh navchalnykh zakladakh do orhanizatsii fasylytatsiinoho spilkuvannia z uchniamy [Training of a future teacher in higher education pedagogical educational institutions to the organization of facilitation communication with students]: dys. kand. ped. nauk zi spetsialnosti 13.00.04 – teoriia ta metodyka profesynoi osvity. – Kharkivskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni H. S. Skovorody, Kharkiv. 190 s. [in Ukrainian]
5. Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti [Competency approach in modern education]: Svitovyy dosvid ta ukrainski perspektyvy (Biblioteka z osvinitno polityky) [Kolektyvna monohrafiia] / N. M. Bibik ta in.; Pid zahalnoiu redaktsiieiu O.V. Ovcharuk. – Kyiv : Vydavnytstvo «K.I.S.», 2004. 112 s. [in Ukrainian]
6. Kondrashykhina O. O. (2004). Formuvannia zdutnosti do fasylytatsiinnykh vplyviv u maibutnikh praktychnykh psykholohiv [Forming capability for facilitative impacts in future practicing psychologists]. Extended abstract of candidates thesis. Kyiv : : 170 s. [in Ukrainian]
7. Nosova N. V. (2006) Hotovnist pedahohiv do realizatsii fasylytativnoi dii u navchalno-vykhovnomu protsesi [Readiness of teachers to implement facilitative action in the educational process] T. VIII, vyp. 4. – K. – S. 258-267. [in Ukrainian]
8. Rapatsevych E. S. (2001) Sovremennyi slovar po pedahohyke [Modern Dictionary of Pedagogy] Mn.: «Sovremennoe slovo». 928 s. [in Russian]
9. Fisun O. V. (2009) Realizatsiia idei fasylytatsii v diialnosti vchytelia [Realization of ideas of facilitation in the teacher activity] Humanit. un-t «ZIDMU». – Vyp. 5(58). – S. 385–391. [in Ukrainian]
10. Fisun O. V. (2009) Formuvannia fasylytativnoi pozytsii vchytelia [Formation of the facilitating position of the teacher] Uman : UDPU im. Pavla Tychny. – Vyp. 31. – S. 178–181. [in Ukrainian]

Фокиа Е. М. Теоретический анализ проблемы формирования фасилитационной компетентности у будущих учителей.

Статья раскрывает теоретический анализ научных источников с целью установления терминологических границ феномена «фасилитационная компетентность учителя». Опираясь на результаты анализа научного фонда, можно сказать, что: фасилитация в общем виде является процессом помощи и поддержки личности в различных ситуациях межличностного взаимодействия; педагогическая фасилитация является специфическим видом педагогической деятельности учителя, которая обеспечивает гармоничное развитие ученика как личности, его полноценную жизненную самореализацию и самоактуализацию; фасилитация общения является видом педагогического взаимодействия, в результате которого при определенных условиях осуществляется осознание интенсивного и продуктивного самораз-

вития всех субъектов образовательного процесса. Обобщая специфические особенности педагогической фасилитации и профессиональные позиции учителя как фасилитатора, автор определяет фасилитационную компетентность как способность и готовность педагога использовать механизмы и принципы педагогической фасилитации в профессиональной деятельности – педагогическую поддержку развития личности учащихся и педагогическое сопровождение их учебных достижений.

Ключевые слова: фасилитация, педагогическая фасилитация, фасилитационное взаимодействие, фасилитационное общение, фасилитационная компетентность, будущий учитель.

Foksha O. M. Theoretical analysis of the problem of formation of future teachers facilitation competence

The article focuses on the theoretical analysis of scientific sources in order to establish the terminological boundaries of the phenomenon called "teacher facilitation competence". Relying on the results of the analysis of the scientific fund, it is determined that: generally speaking, facilitation is the process of assistance and support of an individual in various situations of interpersonal interaction; pedagogical facilitation is a specific kind of pedagogical activity of the

teacher, which ensures the harmonious personality formation of the student, his full-fledged self-realization and self-actualization; facilitation communication is a kind of pedagogical interaction, which results under certain conditions in individualized, intensive and productive self-development of all subjects of the educational process. Summarizing the specific features of pedagogical facilitation and professional positions of the teacher as a facilitator, the author defines the facilitation competence as the ability and readiness of the teacher to use the mechanisms and principles of pedagogical facilitation in the professional activity - the pedagogical assistance of the students personal formation and the pedagogical support of their educational achievements.

Key words: facilitation, pedagogical facilitation, facilitation interaction, facilitation communication, facilitation competence, future teacher.